

University of Groningen

De economie rondom het Polderhoofdkanaal

Sijtsma, Frans; Daams, M.N.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Publication date:
2012

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Sijtsma, F., & Daams, M. N. (2012). *De economie rondom het Polderhoofdkanaal: Enkele aanvullende observaties over de maatschappelijke kosten en baten van het Polderhoofdkanaal*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De economie rondom het Polderhoofdkanaal

Enkele aanvullende observaties over de maatschappelijke kosten en baten van het Polderhoofdkanaal.

dr. F.J.Sijtsma en M.N.Daams MSc
 Groningen, 29 oktober 2012

Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Basiseenheid Economische Geografie en vastgoedkunde

De maatschappelijke kosten en baten van het Polderhoofdkanaal

In Nederland is het voor vele ruimtelijke en infrastructuurprojecten noodzakelijk om ter rechtvaardiging van de (overheids)investeringen een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) op te stellen. Dit is niet gebeurd voor de investering in het Polderhoofdkanaal. Toch is het denkraam van de MKBA ook hier heel nuttig om toe te passen. Hieronder is in een tabel op een rij gezet wat op dit moment de belangrijkste maatschappelijke kosten en baten zijn.

Tabel 1: Maatschappelijke kosten en baten van de heropening van het Polderhoofdkanaal

Effecten	Eenheden	Kosten	Baten
Totale investeringskosten	Euro miljoen	16,5	
Waarvan:			
Heropening Polderhoofdkanaal	Euro miljoen	9	
Natuurcompensatie	Euro miljoen	2	
Projectleiding engineering en overige kosten	Euro miljoen	5,5	
Europees beschermde natuur	Natuur	Europees beschermde en zeldzame biotoop	
Werkgelegenheid	Banen		12-14 lokale banen
Nieuwe schakel in vaarrouthenetwerk	- Nieuwe route - Extra toegang Turfroute - 6de Friese Meren varen route	Meerwaarde recreatieve beleving nieuwe route niet helder	

Er wordt derhalve voor 16,5 miljoen aan kosten gemaakt om het Polderhoofdkanaal te heropenen. Dit gaat ten koste van op Europees niveau beschermde natuur. Tegenover deze twee kostenposten

staan dan baten qua werkgelegenheid. Mogelijk zijn er ook baten qua recreatieve beleving, maar deze laatste zijn tot dusver, voor zover ons bekend, niet helder onderzocht, en het is beslist niet evident dat het Polderhoofdkanaal de (reeds goed bediende) vaarrecreant belangrijke meerwaarde gaat bieden. De recreatieve belevingsbaten zijn dan ook geen onderdeel van onze bespreking hier.

De kern van de baten lijken dan te moeten zitten in de werkgelegenheidsbaten. Zijn deze qua aard of omvang dusdanig dat er sprake is van een 'dwingende reden van groot openbaar belang', die de ingreep ondanks de kosten noodzakelijk maken? Het belangrijkste rapport hierover is dat van ZKA consultants uit 2010¹. Daarin wordt gesproken van 22 fte arbeidsplaatsen of 30-35 banen. In eerdere stukken hebben wij besproken dat de werkgelegenheidseffecten waarschijnlijk bescheidener zijn dan door ZKA gedacht; omdat ZKA verschillende foutieve aannames hanteert en onjuiste toerekeningen doet (Sijtsma, 2011; Sijtsma 2007)². Uit deze eerdere stukken blijkt dat ca. 9 full-time arbeidsplaatsen of 12-14 banen waarschijnlijker zijn als positieve lokale baten van heropening van het Polderhoofdkanaal.

In een recente aanvullende analyse van ZKA³ wordt in het algemeen nog eens benadrukt 'dàt' een investering in toerisme en recreatieve een goede strategie zou zijn voor de betrokken gemeenten, met name omdat het gebied problematisch zou zijn qua werkgelegenheid en omdat recreatie en toerisme het meest effectief zouden zijn om relatief laag opgeleide werknemers aan het werk te helpen. Nergens wordt echter de kwantitatieve vraag beantwoord of 9 full-time arbeidplaatsen een 'groot openbaar belang zijn' en daarmee een dwingende reden vormen om de voorliggende serieuze kosten te maken. In recente vergaderstukken van de Provincie Fryslân⁴ wordt bij de argumentatie voor de uitgaven aan heropening van het Polderhoofdkanaal niet vermeld dat er vanuit de Rijksuniversiteit Groningen kritisch is gereageerd op de omvang van de ZKA werkgelegenheidsinschattingen. De provincie spreekt net als ZKA van 22 full-time arbeidsplaatsen en 30-35 banen.

'Maatschappelijk nut:

Wij (de Provincie Fryslân) vinden de investering in het Polderhoofdkanaal een verantwoorde investering:

- Openstelling vergroot de levendigheid en daardoor de aantrekkelijkheid van het gebied rondom Nij Beets en de Veenhoop en daardoor wordt toerisme bevorderd. Uit een economische analyse van de directe effecten wordt ingeschat dat de openstelling ca. 22 fte directe werkgelegenheid

¹ ZKA Consultants & Planners, 2010. Belang heropening Polderhoofdkanaal Argumentatie dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale en economische aard. Rapportage in opdracht van de provincie Fryslân en de gemeenten Opsterland en Smallerland. Augustus 2010, Projectnummer:ECON.10.106. ZKA Consultants & Planners, Breda.

² F.J. Sijtsma, 20 mei 2011. Het maatschappelijk belang van het Polderhoofdkanaal – revisited. Rijksuniversiteit Groningen, Groningen. (Met als bijlage daarin het onderzoek uit 2007)
<http://dl.dropbox.com/u/14209984/Het%20maatschappelijk%20belang%20van%20het%20PHK%20-%20final.pdf>

³ ZKA Consultants en Planners, 3 mei 2012. Heropening Polderhoofdkanaal. Aanvullende toelichting behorende bij het rapport 'Belang Heropening Polderhoofdkanaal, argumentatie dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale en maatschappelijke aard, 2010'. Project nummer 12.035.

⁴ Provincie Fryslân, 20 juni 2012. Registratie nummer 968995. Onderwerp: Polderhoofdkanaal, bijdrageovereenkomst gemeente Opsterland. ,
http://fryslan.wf1.notubiz.nl/vergadering/Provinciale%20staten%20_20-06-2012/agendapunt/02B%20Voorstel%20tot%20vastste_01u39m00s/

oplevert, hetgeen zich vertaalt in ca. 30 – 35 extra arbeidsplaatsen in een economisch kwetsbaar gebied.⁵

In bijlage 1 vindt u een kort overzicht van de verschillende werkgelegenheidsinschattingen.

Eerder hebben wij, zoals gezegd, reeds aangetoond dat de inschatting van het aantal banen niet goed onderbouwd is en waarschijnlijk veel lager ligt dan de provincie nog steeds aanneemt: volgens ons zijn slechts ca. 9 lokale banen aangetoond. Hieronder willen wij ingaan op de zinsnede ‘een economisch kwetsbaar gebied’ die de Provincie Fryslân hierboven hanteert; ook omdat deze lijn van redeneren wordt gekozen in het aanvullende ZKA rapport van juni 2012. De argumentatie verschuift dan van de precieze omvang van de werkgelegenheidsbaten naar de zwakte van het gebied. Hoe zwakker het gebied, hoe zwaarder – zelfs bescheiden - werkgelegenheidswinst telt. De vraag is dan: Is er rondom het Polderhoofdkanaal, dus in en rondom De Veenhoop en Nij Beets sprake van een kwetsbaar economisch gebied?

De Veenhoop/Nij Beets in de Noord-Nederlandse economie

Om deze vraag te beantwoorden willen wij het gebied eerst ruimtelijk-economisch plaatsen in Noord-Nederland. Afbeelding 1 toont een kaartbeeld van de werkgelegenheid⁶ in een groot deel van Noord-Nederland. In licht oranje rand zijn zichtbaar de drie meest relevante CBS buurten waarvoor we statistische gegevens hebben: De Veenhoop, Nij Beets, en Verspreide huizen rondom Nij Beets. Dit gebied noemen we in het vervolg van dit stuk De Veenhoop/Nij Beets.

We zien op de kaart de realiteit van de ruimtelijke concentratie van werkgelegenheid. Niet overal is evenveel werk: met name de steden zijn concentraties van werkgelegenheid. Op dit schaalniveau is er in het gebied De Veenhoop/Nij Beets nauwelijks werkgelegenheid zichtbaar. We zien de dominantie van de stad Groningen met haar vele tienduizenden banen, we zien Leeuwarden, Assen, Heerenveen en vlakbij het gebied De Veenhoop/Nij Beets zien we Drachten, met duizenden banen: om precies te zijn 27.225 banen in het jaar 2010. We zien ook duidelijk de ligging van het gebied De Veenhoop/Nij Beets aan de economische slagader van Noord-Nederland: de snelweg de A7.

In Nederland werkt meer dan de helft van de werknemers buiten hun eigen woongemeente. Deze forenzen reizen gemiddeld (hemelsbrede mediaan voor de mannen) tussen de 14 en 21 km⁷ afhankelijk van het opleidingsniveau. Zoals op de kaart te zien is Drachten ligt het gebied De Veenhoop/Nij Beets gemakkelijk binnen pendelafstand voor alle opleidingsniveaus (ook de laagste!), maar dit geldt eveneens voor Heerenveen. Zoals verder bekend mag worden verondersteld is de

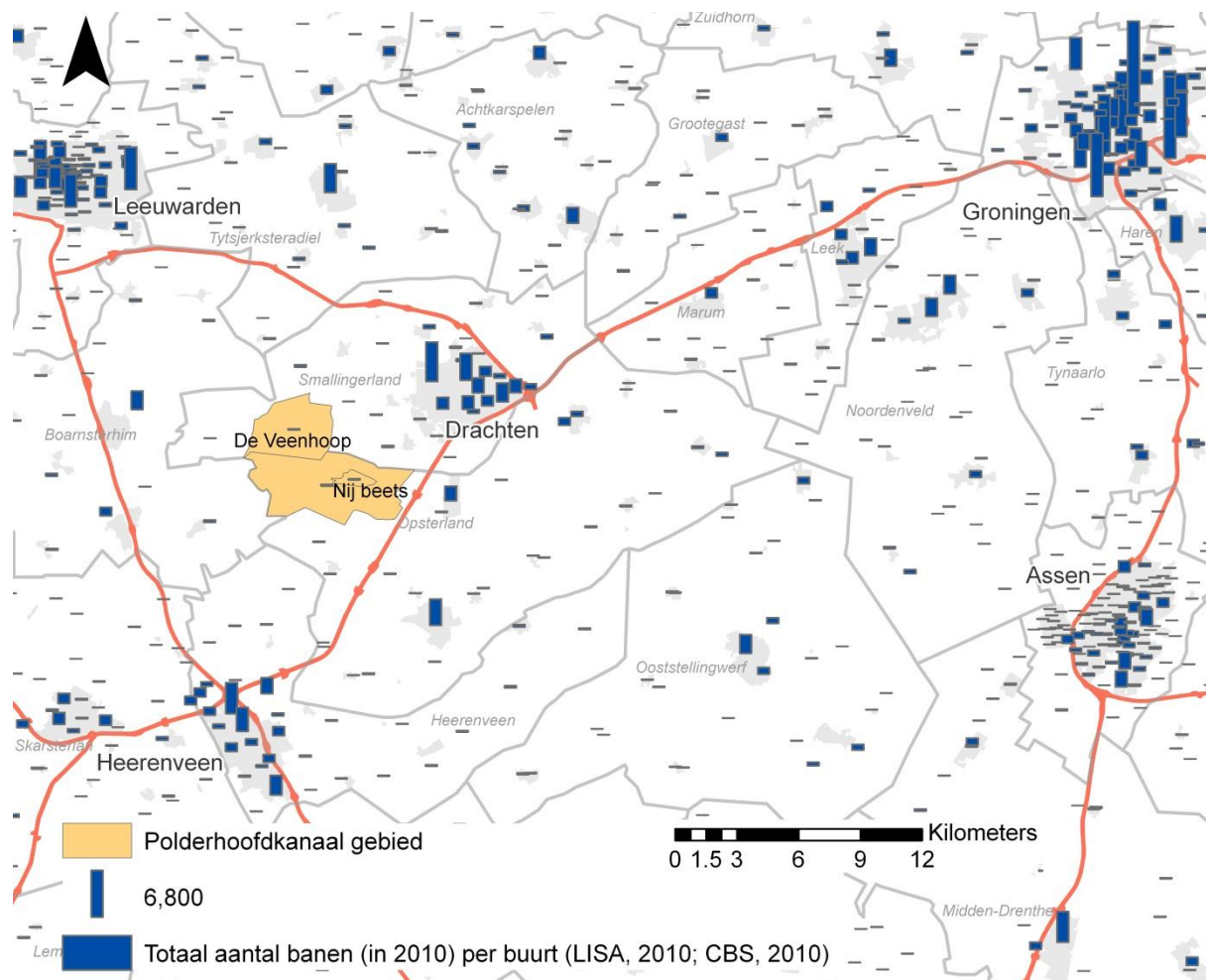
⁵ De Provincie vervolgt met: ‘De directe economische activiteit genereert indirect ook economische activiteit in de regio door toeleveringsbedrijven en het toenemen van vaarbewegingen. Dat levert in de regio ook nog eens ca. 13 fte , oftewel ca. 18 arbeidsplaatsen op.’ De bron hiervan is onduidelijk. In het ZKA rapport wordt gesproken van 22 fte = 30-35 banen die worden gegenereerd door het Polderhoofdkanaal; dit is echter *inclusief* de indirecte banen.

⁶ Het betreft hier zogenaamde LISA gegevens van 2010 voor alle banen (full-time en part-time). LISA werkgelegenheidsgegevens zijn gebaseerd op de Provinciale Werkgelegenheidsregisters.

⁷ <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/13516DAC-36E1-47B7-9918-2364EF7D0B48/0/2011k2v4p34art.pdf>

groei van de bedrijventerreinontwikkeling rondom de A7 bij Drachten en bij Heerenveen de afgelopen jaren onstuimig geweest: eerder een teken van kracht, dan van kwetsbaarheid.

In dit licht is het enigszins vreemd om het gebied De Veenhoop/Nij Beets economisch ‘kwetsbaar’ te noemen. Het is weliswaar een ruraal gebied maar zeer gunstig gelegen t.o.v. twee grote concentraties van werkgelegenheid in het Noorden, waar gemakkelijk naar toe gependeld kan worden. Als het gebied kwetsbaar is, dan is het dus net zo kwetsbaar als Heerenveen en Drachten dat zijn.

Afbeelding 1: De Veenhoop/Nij Beets in de Noordelijke economie - werkgelegenheid

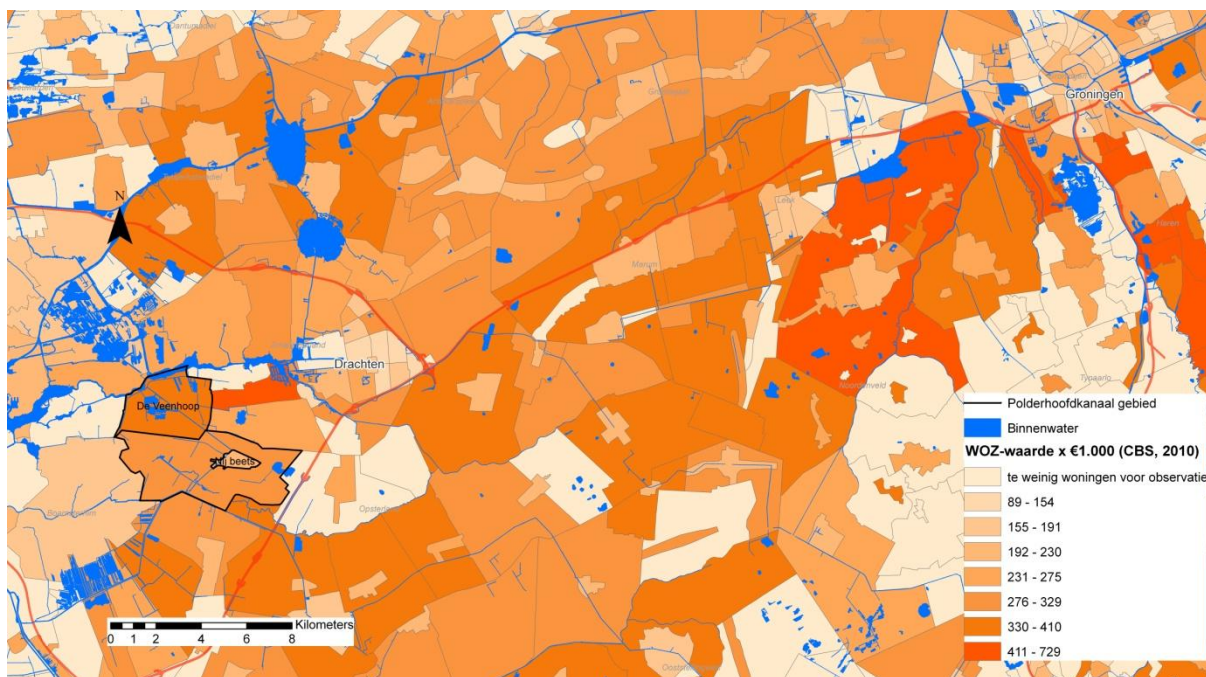
De economie van aantrekkelijkheid qua wonen

Dat er weinig werkgelegenheid is in De Veenhoop / Nij Beets is derhalve op zichzelf geen probleem; er is immers veel werkgelegenheid in de buurt. De logische economische rol die het gebied zou moeten/kunnen vervullen zou eerder op het gebied van wonen en hoge woonkwaliteit moeten liggen. Is dat ook zo?

Afbeelding 2 laat voor het Groningen en de strook langs de A7 de gemiddelde WOZ waardes van woningen zien. Zwart omrand links op de kaart zien we het gebied De Veenhoop/Nij Beets. Hoge

WOZ waardes betekenen dat in dat gebied de marktwaarde van de woningen relatief hoog is, en dit wordt dan weer gezien als een teken van concurrentiekracht qua woonklimaat. We zien op de afbeelding dat de hoogste waardes op de kaartuitsnede dichtbij en zuidelijk van de stad Groningen liggen, maar we zien ook dat De Veenhoop het heel goed doet qua WOZ waardes (gemiddeld Euro 344.000) en ook de ‘Verspreide huizen om Nij Beets’ (gemiddeld Euro 327.000) scoren relatief sterk in een Noordelijk context. In Nij Beets zelf is de gemiddelde WOZ waarde bescheidener: Euro 222.000.

Afbeelding 2: De Veenhoop/Nij Beets in de Noordelijke economie – WOZ waardes

Het gebied zelf heeft derhalve wel degelijk – zoals verwacht – economische kracht: het is er heel aantrekkelijk om – landelijk - te wonen.

De werkgelegenheid in De Veenhoop/Nij Beets

Hierboven zagen we dat de werkgelegenheid in De Veenhoop/Nij Beets op Noordelijk schaal bijna onzichtbaar was. Toch is er wel degelijk werkgelegenheid. Onderstaande tabel laat zien in welke omvang.

Tabel 2: Werkgelegenheid in De Veenhoop/Nij Beets

Werkgelegenheid in De Veenhoop / Nij Beets (LISA, 2010, alle banen)									
Economische hoofdklassen*	De Veenhoop		Nij Beets		Verspr.huizen Nij Beets		Totaal		
	abs	perc	abs	perc	abs	perc	abs	perc	
A Landbouw, bosbouw en visserij	42	38%	14	10%	121	52%	177	36%	
C Industrie			4	3%	7	3%	11	2%	
F Bouwnijverheid	1	1%	14	10%	24	10%	39	8%	
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	3	3%	25	18%	42	18%	70	14%	
H Vervoer en opslag	3	3%	14	10%	5	2%	22	5%	
I Logies-, maaltijd- en drankverstreking	15	14%	2	1%	6	3%	23	5%	
J Informatie en communicatie			1	1%	2	1%	3	1%	
K Financiële instellingen			1	1%	1	0%	2	0%	
L Verhuur van en handel in onroerend goed			1	1%			1	0%	
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	5	5%	13	9%	10	4%	28	6%	
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening			1	1%	1	0%	2	0%	
P Onderwijs	9	8%	29	21%	1	0%	39	8%	
Q Gezondheids- en welzijnszorg	30	27%	11	8%	8	3%	49	10%	
R Cultuur, sport en recreatie	3	3%	2	1%	4	2%	9	2%	
S Overige dienstverlening			8	6%	2		10	2%	
Totaal	111	100%	140	100%	234	100%	485	100%	

* CBS Standaard Bedrijfsindeling '08

In totaal waren er in het jaar 2010, 485 banen in het gebied. De grootste sector is de Landbouw, met 177 banen en 36% van de werkgelegenheid. Op de tweede plaats de Groot- en detailhandel met 70 banen. Deze is vooral groot in het landelijk gebied om Nij Beets: waarbij het dan met name gaat om groothandel dichtbij de A7. Op de derde plaats met 49 banen, de Gezondheids- en welzijnszorg. Het grootste deel van deze werkgelegenheid (30 banen) zit in De Veenhoop; zorgboerderij activiteiten veroorzaken deze sterke positie.

Veel bedrijven in het gebied De Veenhoop / Nij Beets zijn klein. Grotere bedrijven (meer dan 10 werknemers) zien we bij activiteiten als loonbedrijf, groothandel, transport en zorgboerderij.

Een dwingende reden van groot openbaar belang?

Hoe groot is nu het openbare belang van de heropening van het Polderhoofdkanaal?

- Vlak in de buurt van het Polderhoofd kanaal – binnen pendelafstand - is een werkgelegenheidsconcentratie van 27.000 banen (Drachten). Het gebied De Veenhoop/Nij Beets is zelf een gebied met weinig werkgelegenheid, maar wel met een duidelijke economische kracht: een hoge woonkwaliteit.
- In Tabel 2 was in het gehele gebied De Veenhoop/Nij Beets sprake van 485 banen aan totale werkgelegenheid. De werkgelegenheidswinst door de heropening van het Polderhoofd kanaal is zoals wij eerder hebben aangetoond waarschijnlijk ca. 12-14 banen. Dit is equivalent aan één wat groter bedrijf in het gebied De Veenhoop/Nij Beets: dus zeg één loonbedrijf, één groothandel, één transportbedrijf of één zorgboerderij.
- Is het nu werkelijk zo dat een dergelijke omvang van de mogelijke baten van heropening van het Polderhoofd kanaal Euro 16,5 miljoen aan kosten rechtvaardigt en een aantasting van op Europees niveau zeldzame en beschermde natuur? Omgekeerd geredeneerd, zouden de betrokken gemeenten en de provincie eenzelfde financiële inspanning plegen, en Europees beschermde natuur aantasten, als één loonbedrijf of één zorgboerderij in het gebied failliet dreigde te gaan? Ons inziens laat het antwoord zich raden.
- Ons inziens is daarmee ook helder dat er door de initiatiefnemers geen groot openbaar belang is aangetoond.

Bijlage 1: Overzicht van de werkgelegenheidsinschattingen

ZKA inschatting werkgelegenheidseffecten			
ZKA, 2010			
	fte	banen (min)	banen (max)
direct	16	22	26
indirect	6	8	9
totaal	22	30	35

Provincie Fryslân			
Prov. Fryslân, 2012 (bron lijkt ZKA, 2010; maar herkomst indirecte werkgelegenheid onduidelijk – want die zal al in de 22 fte)			
	fte	banen (min)	banen (max)
direct	22	30	35
nog een keer indirect meegeteld!	13		18
Totaal generaal?	35		53

RUG			
(o.b.v. her-analyse ZKA, 2010)			
	fte	banen (min)	banen (max)
direct	9	12	14
indirect	0	0	0
totaal	9	12	14